

45/2011

Tutkintavankeusolosuhteiden parantaminen

Lausuntotiivistelmä

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Tutkintavankeusolosuhteiden parantaminen

Lausuntotiivistelmä

4.10.2011

Julkaisun nimi	Tutkintavankeusolosuhteiden parantaminen Lausuntotiivistelmä		
Tekijä	Juho Martikainen		
Oikeusministeriön julkaisu	45/2011 Mietintöjä ja lausuntoja		
OSKARI numero	OM 14/69/2008	HARE numero	OM019:00/2009
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-148-7		
URN	URN:ISBN:978-952-259-148-7		
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-148-7		
Asia- ja avain- sanat	tutkintavankeus, tutkintavanki, poliisin säilytystilat, vankilat, tutkintavangin olosuhteet, yhteydenpitorajoitus		
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriö asetti 11.2.2009 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää tutkintavankien sijoittamiseen ja kohteluun liittyviä kysymyksiä. Työryhmän mietintö on ollut lausuntokierroksella, josta on laadittu oheinen lausuntotiivistelmä.</p> <p>Lausuntopalautteessa työryhmän ehdotukset etenkin poliisivankiloiden ja vankiloiden kunnostamisesta saivat runsaasti kannatusta. Myös muita työryhmän ehdotuksia kuten tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämistä kannatettiin lausunnoissa. Joissakin lausunnoissa vastustettiin kuitenkin ehdotuksia tutkintavankien säilytysajan poliisivankiloissa lyhentämiseksi ja tutkintavankien säilyttämisen keskittämisestä nykyistä harvempiin poliisivankiloihin.</p>		

4.10.2011

Publikationens titel	Förbättrande av häktningsförhållanden Sammandrag av utlåtandena		
Författare	Juho Martikainen		
Justitieministeriets publikation	45/2011 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 14/69/2008	HARE nummer	OM019:00/2009
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-148-7		
URN	URN:ISBN:978-952-259-148-7		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-148-7		
Sak- och nyckelord	häktning, häktad, förvaringslokaler hos polisen, fängelser, häktades förhållanden, kontaktbegränsning		
Referat	<p>Justitieministeriet tillsatte den 11 februari 2009 en arbetsgrupp med uppgift att utreda frågor som anknyter till placeringen och bemötandet av häktade. Arbetsgruppens betänkande har varit på remiss och av den har vidstående sammandrag av utlåtandena utarbetats.</p> <p>I utlåtandena fick arbetsgruppens förslag i synnerhet gällande ombyggnad av polisfängelser och fängelser mycket understöd. Även arbetsgruppens övriga förslag, såsom utredning av alternativ till häktning, fick understöd i utlåtandena. I vissa utlåtanden motsatte man sig förslagen om att tiden för förvaring av häktade i polisfängelser förkortas och att förvaringen av häktade centraliseras till allt färre polisfängelser än för närvarande.</p>		

SISÄLLYS

SISÄLLYS	7
1 Johdanto	8
2 Yleisiä kommentteja mietinnöstä	10
3 Yksityiskohtaiset kommentit työryhmän ehdotuksista	12
3.1 Poliisivankiloiden ja vankiloiden kunnostaminen	12
3.2 Tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittäminen	15
3.3 Poliisivankilassa säilyttämisaajan lyhentäminen	18
3.4 Esitutkintavastuun ja säilytysvastuun erottaminen	22
3.5 Tutkintavankien terveydenhuollon turvaaminen	24
3.6 Tutkintavankien toimintamahdollisuuksien parantaminen	25
3.7 Tutkintavankien yhteydenpitorajoitukset	26
3.8 Videoneuvottelulaitteiden käyttö	28
3.9 Työryhmän muut ehdotukset	30
4 Yhteenveto	31

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 11.2.2009 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää tutkintavankien sijoittamiseen ja kohteluun liittyviä kysymyksiä. Työryhmän tehtävänä oli erityisesti:

- selvittää keinoja tutkintavankien määrän vähentämiseksi poliisin tiloissa;
- pohtia keinoja, joilla voitaisiin parantaa poliisin tiloissa säilytettävien tutkintavankien olosuhteita, kuten mahdollisuuksia osallistua toimintoihin ja ulkoiluun ja saada terveydenhuoltopalveluja;
- tutkia keinoja, joilla tutkintavangin tekemäksi epäillyn rikoksen tutkintavastuu ja vastuu tutkintavangin säilyttämisestä voitaisiin nykyistä paremmin eriyttää poliisin toiminnassa; sekä
- tehdä ehdotukset tarpeellisista toiminnallisista ja lainsäädännöllisistä muutoksista.

Työryhmä teki 17 ehdotusta välttämättömiksi toimenpiteiksi ja 8 ehdotusta suositeltaviksi toimenpiteiksi tutkintavankeuden kehittämiseksi. Keskeisimmät ehdotukset koskivat tutkintavankeusolosuhteiden saattamista Suomea sitovien kansainvälisten ihmisoi-keusvelvoitteiden edellyttämälle tasolle. Tämän tiivistelmän jaksossa 3 on jokaisessa alajaksossa esitetty yksi tai useampi työryhmän ehdotus ja niistä lausunnoissa esitetyt kommentit.

Työryhmän mietinnöstä antoivat lausunnon seuraavat tahot:

eduskunnan oikeusasiamies
oikeusministeriö, lainvalmisteluosasto
oikeusministeriö, oikeushallinto-osasto
sisäasiainministeriö
valtiovarainministeriö
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos
Poliisiammattikorkeakoulu
Poliisihallitus
Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö
Valtakunnansyyttäjänvirasto
Etelä-Suomen rikosseuraamusalue
Länsi-Suomen rikosseuraamusalue
Helsingin kärjäoikeus
Oulun kärjäoikeus
Helsingin syyttäjänvirasto
Itä-Suomen syyttäjänvirasto

Helsingin poliisilaitos
Itä-Uudenmaan poliisilaitos
Pohjois-Karjalan poliisilaitos
Pohjois-Savon poliisilaitos
Varsinais-Suomen poliisilaitos
Turun vankila
Vantaan vankila
Kriminaalihuollon tukisäätiö
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
Vankilavirkailijain liitto VVL ry

2 Yleisiä kommentteja mietinnöstä

Eduskunnan oikeusasiamies toteaa, että oikeusasiamiehen valvonnassa on kiinnitetty huomiota vastaaviin ongelmiin kuin CPT tarkastuksissaan. Oikeusasiamiehen tarkastuksilla poliisivankiloiden olosuhteiden on yleensä todettu soveltuvan vain henkilöiden lyhytaikaiseen säilytykseen. Työryhmän toimenpide-ehdotukset sekä tutkintavankien poliisivankilassa viettämän ajan lyhentämiseksi että poliisivankiloiden olosuhteiden parantamiseksi ovat perusteltuja ja tarpeellisia. Samoin ovat työryhmän muut ehdotukset.

Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto pitää työryhmän esittämiä välttämättömiä ja suositeltavia toimenpiteitä kannatettavina.

Sisäasiainministeriö pitää mietinnössä esitettyjä uudistusehdotuksia kannatettavina. Sisäasiainministeriön edustaja on ollut mukana valmistelemassa mietintöä ja ministeriön näkemykset on otettu huomioon mietintöä laadittaessa.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos pitää työryhmän ehdotuksia tärkeinä. Tutkintavangin oikeudellisen aseman ja kohtelemisen pitäisi syyttömyysolettaman mukaisesti olla parempi kuin vankeusrangaistusta suorittavalla vangilla. Käytännössä tilanne on päinvastainen, sillä usein juuri tutkintavangit ovat kaikkein heikoimmassa asemassa. Tutkintavangit eivät pääse täysimääräisesti toteuttamaan kaikkia oikeuksiaan, heidän mahdollisuutensa osallistua vangeille järjestettävään toimintaan on puutteellista ja heitä saatetaan pitää pitkiä aikoja eristettyinä. Tutkintavankien asema on erityisen huono poliisivankiloissa.

Poliisihallitus pitää mietintöä onnistuneena ja perusteellisena sekä siinä pohdittuja kehittämistoimenpiteitä tarpeellisina ottaen huomioon etenkin mietinnön taustalla olevat Euroopan Neuvoston kidutuksenvastaisen komitean asettamat velvoitteet ja suositukset tutkintavankeusolosuhteiden kehittämisestä. Poliisihallitus kannattaa työryhmän mietinnössään esittämiä tavoitteita ja keskeisiä esityksiä, jotka Poliisihallituksen näkemyksen mukaan parantavat toteutuessaan myös esitutinnan ja pakkokeinojen käytön tehokkuutta ja joutuisuutta.

Valtakunnansyyttäjänviraston mielestä kaikki työryhmän välttämättömmiksi luokittelemat toimenpiteet ovat tärkeitä ja ne tulisi toteuttaa. Viipymättä tulisi kuitenkin toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

- CPT:n edellyttämä esitutkintavastuun ja säilytysvastuun erottaminen,
- tutkintavankeuslain säännösten muuttaminen siten, että tutkintavanki sijoitetaan vankilaan nykyistä nopeammin,
- säilytyksen keskittäminen harvoille poliisiasemille ja vankiloiden yliasutuksen purkaminen.
- säilytystilojen paloturvallisuuden saattaminen pelastuslain edellyttämälle tasolle,

- terveydenhuollon järjestäminen,
- yhteydenpitorajoitusten valvonnan parantaminen sekä
- paljusellien ja ulkoiluhäkkien poistaminen.

Oulun käräjäoikeus ja Helsingin käräjäoikeus pitävät kehittämissuhteita kannatettavina.

Helsingin syyttäjänviraston mukaan mietinnössä esitetyt välttämättömät toimenpiteet ovat tarpeellisia.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos katsoo, että ehdotetuista toimenpiteistä osa on sellaisia, jotka vaikeuttavat, haittaavat tai hidastavat poliisin toimintaa, osa on poliisin näkökulmasta katsottuna toivottuja ja osa sellaisia, jotka liittyvät olosuhteisiin vankilassa. Tutkintavankien poliisivankilassa säilytysajan lyhentäminen ja säilyttämisen keskittäminen harvemmille poliisiasemille vaikeuttavat tutkintaa. Mietintöön sisältyy myös monia poliisin kannalta myönteisiä uudistuksia. Vankiloiden kuulustelutilojen parantaminen, videoneuvottelulaitteiden hankkiminen ja käyttäminen, tutkintavankien terveydenhuoltopalveluiden parantaminen, poliisivankiloiden paloturvallisuuden parantaminen sekä uudistuksista annettava koulutus ovat positiivisia asioita. Kokonaisarviona voidaan todeta, että suunniteltujen uudistusten myötä rikosten selvittämisaste tulee laskemaan ja tutkinta-ajat pidentymään, ellei tutkinnan henkilöresursseja lisätä.

Vantaan vankila pitää työryhmän tekemiä ehdotuksia pääasiassa oikeasuuntaisina. Kuitenkin toteutuessaan eräät työryhmän tekemät ehdotukset aiheuttavat merkittäviä käytännön ongelmia vankilan arkipäivään.

Kriminaalihuollon tukisäätiön mielestä työryhmän kaikki ehdotukset ovat perusteltuja ja tarpeellisia tutkintavankien olosuhteiden parantamiseksi. Ehdotuksilla pyritään vastaamaan kansainvälisten sopimusten ja suositusten tuottamiin kehittämistarpeisiin tutkintavankien oloissa.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että tehokkaan ja itsenäisen kansallisen vankilatarkastusjärjestelmän käyttöönotto olisi omiaan parantamaan tutkintavankeusolosuhteita, ja kiirehtii siinä tarkoituksessa YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (ns. OPCAT) ratifioimista. Pöytäkirja edellyttää kansallisen tarkastusmekanismien luomista (artiklat 17–23).

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry (SPJL) pitää työryhmän esityksiä pääosin oikeasuuntaisina. On hyvä, että vapautensa menettäneiden säilytysolosuhteita pyritään parantamaan vastaamaan paremmin olosuhteita, joita esimerkiksi CPT on tahollaan vaatinut.

3 Yksityiskohtaiset kommentit työryhmän ehdotuksista

3.1 Poliisivankiloiden ja vankiloiden kunnostaminen

1. Työryhmä ehdottaa, että paloturvallisuus vapautensa menettäneiden poliisin säilytystiloissa saatetaan viipymättä pelastuslain edellyttämälle tasolle. Yhtenä ratkaisuna tähän on säilytystilojen varustaminen automaattisilla palonsammutuslaitteistoilla. Poliisihallituksen arvion mukaan vapautensa menettäneiden säilytystilojen turvallisuustason parantaminen vuoteen 2015 mennessä vaatisi noin 4 miljoonan euron investoinnit.
2. Työryhmä katsoo, että tavoitteena tulee olla tutkintavankien säilytyksen keskittäminen nykyistä harvemmille poliisiasemille. Työryhmä ehdottaa, että näiden poliisiasemien poliisivankiloiden tilat peruskorjataan siten, että sellit, tutkintavangeille tarkoitetut aktiivitoimintotilat ja ulkoilutilat korjataan asianmukaiseen kuntoon. Tässä yhteydessä muutamassa poliisivankilassa vielä käytössä olevat ulkoiluhäkit poistetaan käytöstä. Tiloihin rakennetaan mahdollisuuksien mukaan myös saunatilat. Työryhmän saaman alustavan arvion mukaan näiden tilojen kunnostaminen maksaisi noin 7,6 miljoonaa euroa. Jos ainoastaan tutkintavankien säilyttämiseen käytetyt tilat kunnostettaisiin, siitä aiheutuisi noin 3,5 miljoonan euron kustannukset. Peruskorjausten tekeminen kaikissa näissä säilytystiloissa tulee aloittaa mahdollisimman pikaisesti. Korjauskustannusten vaikutus vuokriin on arviolta 240 000 €/vuosi.
3. Työryhmä ehdottaa, että selvitetään mahdollisuudet nopeuttaa paljusellien poistamista käytöstä erityisesti naistutkintavankien tiloissa Hämeenlinnan vankilassa.
4. Työryhmä pitää kysymystä vankiloiden ja poliisivankiloiden tilojen saattamisesta pelastus- ja rakennuslainsäädännön ja kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimusten asettamalle tasolle välttämättömänä toteuttaa mahdollisimman nopeasti, ja ehdottaa, että asia pyritään saamaan seuraavaan hallitusohjelmaan.
5. Työryhmä toteaa, että tutkintavankien tapaamisolosuhteiden parantamiseksi tulee poliisivankiloiden yhteyteen edellä mainittujen korjaushankkeiden yhteydessä rakentaa tila valvomattomien tapaamisten mahdollistamiseksi. Erityisesti asianajajien ja muiden oikeusavustajien tapaamiset tulee järjestää valvomattomissa tiloissa ja siten, että tutkin-

tavangin ja hänen avustajansa välillä ei ole asiakirjojen vaihtamisen ja käsittelyn estävää väliseinää.

6. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankeja säilyttäviin tutkintavankiloihin rakennetaan kunnolliset kuulustelutilat. Kuulustelutilan rakentaminen jokaiseen tutkintavankilaan maksaisi noin 300 000 euroa. Lisäksi yhteydenpitorajoitusten valvonnan sekä erilläänpidon asettamat vaatimukset otetaan jatkossa huomioon sekä vankiloiden käytännöissä että myös vankiloita rakennettaessa ja peruskorjattaessa.

Valtiovarainministeriö ei puolla lisärahoitusta työryhmän esittämiin investointeihin. Investoinnit tulee lakisääteiset velvoitteet alittavilta osiltaan asettaa etusijalle oikeusministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnonalan investoinneista päätettäessä ja toteuttaa hallinnonalojen määrärahakehysten puitteissa.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on erityisen huolissaan myös työryhmän esittämästä tiedosta, jonka mukaan tutkintavangille ei ole aina järjestetty luottamuksellista tilaisuutta keskustella oikeudellisen avustajansa kanssa. Tästä syystä kannatettavana voi pitää työryhmän ehdotusta vankilatilojen korjaamisesta tapaamisolosuhteiden parantamiseksi, jotta tutkintavangin ja oikeudellisen avustajan tapaaminen olisi mahdollista järjestää tähän tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa. Poliisivankiloiden peruskorjaus mm. ulkoilutilojen saattamiseksi asianmukaiseen kuntoon on niin ikään kannatettavaa.

Poliisihallitus pitää keskeisenä haasteena tutkintavankien olosuhteiden kehittämisessä sekä poliisivankiloiden että vankiloiden säilytystilojen saattamista asianmukaiseen kuntoon. Näkemyksemme mukaan kestävä ratkaisun löytämisen kannalta on olennaista, että vankiloiden ja poliisivankiloiden tilojen saattaminen pelastus- ja rakennuslainsäädännön sekä kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimusten asettamalle tasolle otetaan huomioon seuraavassa hallitusohjelmassa.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö toteaa, että paljusellit tulevat poistumaan Hämeenlinnan vankilan peruskorjauksen yhteydessä. Peruskorjauksen on tarkoitus valmistua vuonna 2015. Keskushallintoyksikkö pitää myös kannatettavana ehdotusta kuulustelutilojen rakentamisesta vankiloihin sillä edellytyksellä, että vankiloiden nykyiset tilat ja toiminnot sallisivat kuulustelutilojen rakentamisen ja että tätä tarkoitusta varten osoitetaan erikseen riittävä määräraha.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen mukaan Hämeenlinnan vankilassa on vielä 123 paljuselliä, mutta niistä päästään eroon vankilan peruskorjauksen valmistuttua vuoden 2015 loppuun mennessä.

Oulun käräjäoikeus pitää tarpeellisena tutkintavankien säilyttämiseen varattujen tilojen korjaamista pelastuslain edellyttämälle tasolle ja tutkintavankien säilyttämisen keskitämistä. Käräjäoikeus pitää tärkeänä sitä, että tutkintavankien pääasiallinen säilytys tapahtuisi vankiloissa. Tilojen kehittämisessä tulee huomioida, että tutkintavangit siirretään nykyistä nopeammin vankiloihin säilytettäväksi.

Helsingin syyttäjänviraston mielestä poliisivankiloissa säilytettävien ja työskentelevien turvallisuuden kannalta poliisivankiloiden paloturvallisuus on saatettava lainsäädännön edellyttämälle tasolle. Asianmukaisten kuulustelutilojen rakentaminen tutkintavankiloihin sujuvoittaisi esitutkintaa.

Itä-Suomen syyttäjänvirasto arvioi, että tutkintavankien säilyttämisen keskittäminen harvemmille paikkakunnille aiheuttanee tarvetta koko tutkintajärjestelyjen uudistamiselle Itä-Suomen syyttäjänviraston alueella ainakin Etelä-Savon ja Pohjois-Savon poliisilaitoksella, joissa pääpoliisiaseman lisäksi kahdella muulla poliisiasemalla on säilytetty tutkintavankeja.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos toteaa, että tutkintavankien säilyttämisen keskittäminen pääpoliisiasemille aiheuttaisi muutoksia rikostutkinnan järjestämistapaan ja lisäisi muun muassa matkustuskustannuksia.

Pohjois-Karjalan poliisilaitos toteaa, että tutkintavankeja säilytetään pääpoliisiasemien lisäksi myös sellaisilla poliisiasemilla, jotka on hyväksytty poliisivankiloiksi. Tutkintavankien säilyttämistä joudutaan entistä selvemmin keskittämään pääpoliisiaseman poliisivankiloihin. Näin turvataan tutkintavangin ammattitaitoinen vartiointi ja huolto. Samalla poliisilaitokset voisivat varmistaa tutkintavankien olosuhteiden parantamisen näissä paikoissa. Poliisivankiloita tulee kehittää niin, että tutkintavangeille voidaan turvata jonkinlaiset harrastusmahdollisuudet. Vankien oikeus valvomattomiin tapaamisiin tulee turvata. Ensiksi ja kiireellisimpänä on voitava taata epäillyn oikeus tavata oikeudenkäyntiavustajaansa valvonnatta. Tällaisiin tapaamisiin on voitava varmistaa myös sellaiset olosuhteet, että avustaja ja tutkintavanki voivat tarvittaessa vaihtaa asiakirjoja. Poliisivankiloihin on saatava perhetapaamistilat. Myös valvomatton perhetapaaminen on mahdollistettava. Samoin tutkintavangin on voitava tavata lastaan.

Pohjois-Savon poliisilaitos pitää hankalana keskittää tutkintavankien säilyttämistä nykyisestä omalla toimialueellaan.

Varsinais-Suomen poliisilaitos kannattaa tutkintavankien säilytystilojen saattamista vaatimusten edellyttämälle tasolle, joskaan sitä ei voi toteuttaa poliisilaitoksen määrärahoilla. Tutkintavankien säilytysmahdollisuus tulisi säilyttää ainakin pääpoliisiasemalla mutta ottaen huomioon poliisiasemien etäisyydet niin pääpoliisiasemalle kuin Turun vankilaankin, toiminnallisten tarpeiden vuoksi säilytystä tulisi voida jatkaa myös Loimaan-, Salon- ja Uudenkaupungin poliisiasemilla.

Kriminaalihuollon tukisäätiön mielestä ehdotus tutkintavankiloiden ja poliisivankiloiden saattamisesta pelastus- ja rakennus lainsäädännön vaatimusten edellyttämälle tasolle tulisi toteuttaa viipymättä. Tutkintavankien säilytyksen keskittäminen nykyistä harvemmille poliisiasemille edistäisi tavoitteen saavuttamista, koska tällöin voitaisiin poistaa huonokuntoisimmat poliisivankilat kokonaan käytöstä. Toimenpiteisiin CPT:n suositusten mukaisesti vessattomien sellien poistamiseksi Hämeenlinnan vankilan naistutkintavankien tiloista pitäisi ryhtyä välittömästi.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy kaikkiin niihin työryhmän suosituksiin, joilla pyritään saattamaan tutkintavankeusolosuhteet voimassaolevan lain, ihmisoikeussopimusten ja niitä täydentävien suositusten edellyttämälle tasolle korostaen erityisesti CPT:n ohjeiden ja suositusten noudattamisen tärkeyttä.

Kiireellisimpiä toimia ovat paloturvallisuuden saattaminen pelastuslain edellyttämälle tasolle ja paljusellien poistaminen käytöstä. Erityisesti naistutkintavankien pitäminen paljuselleissä on omiaan alentamaan ihmisarvoa ottaen huomioon naisten hygieniaan liittyvät erityistarpeet.

Suomen Asianajajaliiton mielestä työryhmän esitykset tapaamistilojen järjestämisestä ovat tervetulleita ja niiden toteuttaminen on välttämätöntä. Samoin olisi hyvin tärkeää, että myös käräjäoikeuksien ja hovioikeuksien vankien säilytystiloja korjattaisiin vastaamaan inhimillisiä tarpeita sekä mahdollistamaan ja varmistamaan tutkintavangin ja hänen avustajansa neuvottelut is-tuntopäivinä.

Vankilavirkailijain Liitto pitää kuulustelutilojen rakentamista vankiloihin sinänsä perusteltuna asiana, mutta nykyinen Senaattikiinteistöihin sidottu vuokrauskäytäntö tekisi kuulustelutiloista kalliita suhteessa niiden käyttömäärään. On mietittävä, voidaanko tilatarve toteuttaa halvemmin keinoin.

3.2 Tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittäminen

- 7. Työryhmä ehdottaa, että käynnistetään kattava selvitys tutkintavankeuden erilaisista vaihtoehtoista, vaikutuksista ja niiden soveltuvuudesta sekä mahdollisuudesta ottaa niitä käyttöön Suomessa. Tämä on tärkeää myös uusien EU:n puitteissa valmisteilla tai implementoitavana olevien puitepäätösten ja direkttiivien kansallista soveltamista valmisteltaessa.**

Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto suhtautuu myönteisesti työryhmän ehdotukseen, jonka mukaan käynnistetään kattava selvitys tutkintavankeuden erilaisista vaihtoehtoista, vaikutuksista ja niiden soveltuvuudesta sekä mahdollisuudesta ottaa niitä käyttöön Suomessa.

Valtiovarainministeriö kannattaa ehdotusta.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos kannattaa kattavan selvityksen käynnistämistä tutkintavankeuden vaihtoehtojen kehittämiseksi.

Poliisihallitus kannattaa työryhmän ehdotusta kattavan selvityksen käynnistämisestä tutkintavankeuden erilaisista vaihtoehtoista, vaikutuksista ja niiden soveltuvuudesta sekä mahdollisuuksista ottaa niitä käyttöön Suomessa ottaen huomioon myös ulkomaa-laisten tutkintavankien jatkuvasti kasvavan osuuden.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö kannattaa tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämistä. Tutkintavankien lukumäärät vankiloissa ovat lisääntyneet viime vuosien aikana. Lisääntymiseen on vaikuttanut etenkin ulkomaalaisten tutkintavankimäärien kasvaminen. Tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämistä puoltaa myös se, ettei vankiloissa voida järjestää kaikille tutkintavangeille haluttua toimintaa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämistä, mikäli erilaisilla vaihtoehtoilta voitaisiin säästää henkilöresursseja ja vähentää tutkintavankeuden epäkohtia ja ongelmia.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen käsityksen mukaan ennen vaihtoehtojen tarkempaa selvittämistä lienee aiheellista selvittää, kuinka paljon tosiasiallisesti olisi niitä tapauksia, joissa tutkintavankeuden vaihtoehtojen käyttäminen olisi mahdollista ja joiden osalta ei nykyinen matkustuskielto olisi riittävä tutkintavankeuden vaihtoehto. Selvityksen perusteella voitaisiin arvioida, johtaisiko vaihtoehtojen käyttäminen tutkintavankien määrän vähenemiseen tai tutkintavankeuden keston lyhenemiseen.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue on sitä mieltä, että tutkintavankeuden vaihtoehtoja on edelleen syytä selvittää, koska tutkintavankiloiden tilat ovat rajalliset, eikä tutkintavankien määrä vankiloissa enää saisi juurikaan kasvaa. Erityisesti sähköisen valvonnan käyttömahdollisuuksia tulisi selvittää. Sähköinen valvonta yhdessä erilaisten ehtojen, rajoitusten tai velvoitteiden kanssa voi olla toimiva vaihtoehto tutkintavankeudelle. Myös matkustuskieltoon tai lähestymiskielloon yhdistämällä tai varioiden erilaisia malleja näistä kaikista edellä mainituista voidaan mahdollisesti saavuttaa sama lopputulos kuin tutkintavankeudella. Ja jos tarvetta nimenomaan vankeudelle ei ole, sitä ei myöskään pitäisi käyttää sen aiheuttamien haittojen vuoksi. Erilaisia liikkumiselle asetettuja rajoituksia ja sen seuranta mahdollisesti sähköisen valvonnan keinoin pidetään parempana vaihtoehtona kuin tutkintavankeutta. Ainakin vaihtoehtoja pitäisi olla nykyistä enemmän. Huomioon tulisi ottaa myös päihdekuntoutus ja sijoittaminen tällaisiin laitoksiin, koska päihdeettömyys on yksi tärkeimmistä tekijöistä vaikuttaessa esimerkiksi uusintarikollisuuteen. Sen sijaan takuuta tai muuta varallisuuteen perustuvaa järjestelmää ei pidetä kovinkaan hyvänä tai ainakin sen käyttö tulisi olla vähäistä, koska se ei kohtele yhdenvertaisesti erilaisessa taloudellisessa asemassa olevia kansalaisia.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa selvityksen tekemistä tutkintavankeuden vaihtoehtoilta.

Oulun käräjäoikeus on vaihtoehtojen selvittämisen kannalla kuitenkin sillä varauksella, että aiemmin asiaan laaditut selvitykset hyödynnetään.

Helsingin syyttäjänvirasto kannattaa tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämistä. Englannin ja Walesin sekä Hollannin tapaan sähköinen valvonta tutkintavankeusaikana voi olla varteenotettava muoto monissa rikoksissa. Takuujärjestelmä saattaa vaikuttaa syrjivältä, koska suuri osa tutkintavangeista ei välttämättä saisi järjestetyksi takuitaan. Takuujärjestelmästä ei saisi tulla vain hyvin toimeentulevien tai varakkaiden tutkintavankeuden järjestämistapa.

Itä-Suomen syyttäjänviraston käsityksen mukaan sähköisesti valvottuun matkustuskieltoon ei liity suurta periaatteellista ongelmaa. Sen sijaan vakuusjärjestelmää virasto pitää ongelmallisena. Kun vakuusjärjestelmä kuitenkin on saatu toimimaan useammassa oikeusvaltiona pidettävässä maassa, olisi järjestelmä selvittämisen arvoinen.

Helsingin poliisilaitos katsoo, ettei tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvitykselle ole tarvetta ottaen huomioon, että jälkienpeittämis- eli kolluusiovaara on keskeisin peruste epäillyn pidättämiselle/vangitsemiselle.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos kannattaa työryhmän esitystä käynnistää selvitys tutkintavankeuden erilaisista vaihtoehdoista, joista yksi on työryhmän esille ottama sähköisesti valvotun matkustuskiellon käyttöönotto.

Pohjois-Karjalan poliisilaitos toteaa, että tutkintavankeudelle vaihtoehtoisten pakkokeinojen käyttö ei sovellu huumausainerikoksiin tai henkirikoksiin, joissa tutkinnan kesto on pitkä. Sen sijaan omaisuusrikoksista epäiltyjen tutkintavankien määrän vähentäminen on toteutettavissa matkustuskieltoa kehittämällä. Useissa tapauksissa rikollisuuteen liittyy oleellisesti päihteiden ja huumeiden lähes pakonomainen käyttö. Rikoskierteen katkaisemiseksi näissä tapauksissa tulisi kehittää vangitsemisen sijaan mahdollisuutta määrätä henkilö valvottuun päihde- ja vieroitushoitoon. Nuorten rikosentekijöiden kohdalla käyttöön tulisi ottaa kotiaresti -tyyppinen vapaudenmenetyks, jota valvotaan teknisen apuvälineen esimerkiksi jalkapannan avulla. Joissakin Euroopan maissa on käytössä takuu -tyyppinen vaihtoehto tutkintavankeudelle. Tällainen järjestely tuntuu varsin vieraalta eikä taloudellinen asema saa ratkaista kansalaisten perustavaa laatua olevia seuraamuksia tai oikeuksia.

Turun vankila kannattaa sähköisesti valvotun matkustuskiellon toimivuuden selvittämistä.

Vantaan vankila toteaa, että tutkintavankeuden käyttöä tulisi vähentää ja vaihtoehtoja sille lisätä, kuten työryhmä esittää. Sähköinen valvonta voitaisiin ottaa käyttöön tutkintavankeuden sijasta. Lisäksi Vantaan vankila ehdottaa tutkintavankeudesta vapautumisen ja täytäntöönpanon alkamisen väliselle ajalle jonkin asteista valvontaa, joka voitaisiin aikanaan ottaa huomioon (kun ehtoja on noudatettu) vähentävänä tekijänä rangaistuksen täytäntöönpanossa – oli se sitten vankeus tai vapaudessa tapahtuva rangaistus.

Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että kattava selvitys tutkintavankeuden erilaisista vaihtoehdoista olisi toimenpide-ehdotuksissa ollut painavammassa asemassa. Säätiö ihmettelee myös, miksei jo aiemmin tehtyjä esityksiä esimerkiksi sähköisesti valvotusta matkustuskiellosta ole viety eteenpäin. Tutkintavankeuden vaihtoehtoja kiinnostava on Itävallassa käyttöön otettu sähköinen valvonta eli kotiaresti, joka muistuttaa meillä vuoden lopulla voimaan tulevaa valvonta- eli pantarangaistusta. Valvonnan toteuttaminen ja sen ehdotkin ovat osittain samankaltaiset. Ulkonaiset puitteet tämänkaltaisen tutkintavankeuden vaihtoehdon kokeilulle näyttäisivät siten olevan olemassa.

Suomen Asianajajaliitto tukee työryhmän ehdotusta kattavan oikeusvertailevan selvityksen käynnistämisestä tutkintavankeuden vaihtoehtoista ja mahdollisuudesta ottaa niitä käyttöön Suomessa. On etsittävä aktiivisesti keinoja tutkintavankeuden vähentämiseksi ja tutkintavankeusaikojen lyhentämiseksi. Esimerkiksi sähköisesti valvottu matkustuskielto ja vakuusjärjestelmän käyttöönotto ovat keinoja, joiden käyttöönottomahdollisuudet tulee selvittää. Vaihtoehtoisia pakkokeinoja kehitettäessä on kuitenkin pidettävä erityisesti silmällä tarkoitusta korvata tutkintavankeus eikä yleisesti ottaen lisätä pakkokeinoja.

Alle 18-vuotiaiden pitämisestä tutkintavankeudessa pitäisi luopua kokonaan. Vankilat eivät ole alaikäisille sopivia paikkoja eikä heidän erottamistaan täysi-ikäisistä tai vankeusvangeista ole voitu taata. Tutkintavankeuden vaihtoehtoisten muotojen kehittämisessä erityistä huomiota onkin kiinnitettävä haavoittuvimpiin ihmisryhmiin; etenkin lapsiin, naisiin, vanhuksiin, päihdeongelmaisiiin, mielenterveysongelmaisiiin ja sairaisiin. Vaihtoehtoja suunniteltaessa erityistä huomiota tulee kiinnittää myös niihin tilanteisiin, joissa epäilyllä on huollettavanaan alaikäisiä lapsia. Lapsen oikeuksien tulee toteutua pakkokeinosta huolimatta eikä pakkokeinon käyttäminen saa vaarantaa lapsen henkistä ja fyysistä kehitystä.

Suomen Asianajajaliitto esittää, että pyrittäessä lyhentämään pitkiä tutkintavankeusajkoja, tutkitaan myös mahdollisuudet säätää tutkintavankeusajalle enimmäiskesto. Se olisi mahdollista erikseen ajalle ennen alioikeuden tuomiota ja erikseen muutoksenhakuvaihetta varten.

Suomen poliisijärjestöjen liitto toteaa, että tutkintavankeus pakkokeinona on välttämätön sekä rikosten selvittämiseksi että rikosprosessin kulun turvaamiseksi. Tutkintavankeutta ei voida täysin korvata millään vaihtoehtoisella pakkokeinolla. Matkustuskielto on yleisesti käytetty lievempi keino, mutta sillä ei koskaan voida saavuttaa samaa tehoa kuin tutkintavankeudella.

3.3 Poliisivankilassa säilyttämisaajan lyhentäminen

8. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:ää muutetaan siten, että säännös edellyttäisi tutkintavangin sijoittamista tavalliseen vankilaan nykyistä nopeammin. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavangin poliisivankilassa säilyttämisen lähtökohtaista enimmäisaikaa laskettaisiin nykyisestä neljästä viikosta kahteen viikkoon.
9. Työryhmä katsoo, ettei tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettuna erittäin painavana syynä lähtökohtaisesti pidettäisi tutkintavangin omaa pyyntöä. Omasta pyynnöstään poliisivankilassa säilytettävät siirrettäisiin tavalliseen vankilaan, jollei yksittäistapauksessa olisi esimerkiksi vangin turvallisuuden takaamisesta johtuvaa poikkeuksellista syytä säilyttää tutkintavankia poliisivankilassa

10. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankien sijoittaminen vankiloihin arvioidaan kokonaisuutena uudelleen siten, että yliasutusta tietyissä vankiloissa voidaan purkaa. Vankipaikkamitoituksessa otetaan huomioon se, että nykyistä suurempi osa tutkintavangeista säilytetään vankiloissa eikä enää poliisivankiloissa.

Eduskunnan oikeusasiamies katsoo, että työryhmän ehdottaman kahden viikon enimmäisaika poliisivankilassa säilyttämiselle on kansainvälisten suositusten kannalta pitkä. Näin ollen vapautensa menettänyt tulisi lähtökohtaisesti siirtää pois poliisin säilytystilasta, kun tuomioistuin on päättänyt hänen vangitsemisestaan eli yleensä viimeistään neljän vuorokauden kuluttua kiinniottamisesta.

On ymmärrettävää, että kansainvälisten suositusten toteuttaminen ei ole välittömästi mahdollista, koska tutkintavankiloina toimivat vankilat ovat nykyiselläänkin pääosin täynnä. Tutkintavankiloiden ongelmana on myös, että tutkintavankien yhteydenpitorajoitusten toteuttaminen voi olla vaikeaa, varsinkin yliasutustilanteessa. Lisäksi tutkintavankien nopeampi siirtäminen poliisin tiloista tutkintavankiloihin edellyttäisi nykyistä parempien kuulustelutilojen järjestämistä vankiloihin. Työryhmä onkin esittänyt muun muassa näihin ongelmiin puuttumista.

Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan Suomessakin tulisi päästä siihen, että tutkintavangit vangitsemispäätöksen jälkeen pääsääntöisesti säilytettäisiin tutkintavankiloissa. Työryhmän ehdotuksia ja muita tarpeellisia toimenpiteitä tulisi ryhtyä toteuttamaan ja siihen tulisi turvata riittävät varat.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos pitää erittäin tarpeellisena muuttaa työryhmän ehdottamalla tavalla tutkintavankeuden enimmäisaikaa poliisivankilassa. Lainsäädännössä pitää pyrkiä siihen, että poliisivankilassa vietetty aika muodostuu erityisen lyhyeksi, sillä poliisivankilat tulevat mahdollisten toteutettujen peruskorjausten jälkeenkin olemaan sopimattomia tutkintavankien pitkäaikaista säilytystä varten.

Poliisihallituksen mukaan työryhmän esitys tutkintavankien poliisin tiloissa tapahtuvan säilyttämisajan lyhentämiseksi ei periaatteessa tuo muutosta nykytilaan, koska merkittävä osa tutkintavangeista siirretään jo 2 viikon säilytysajan jälkeen vankiloihin. Olenaisista on, että tutkinnallisesta syystä edelleen säilyy mahdollisuus tutkintavankien säilyttämiseen poliisivankilassa 2 viikon määräajan jälkeenkin. Tarve yhteydenpitorajoitusten ylläpitämiseen saattaa kuitenkin edelleen säilyä, joten Poliisihallitus pitää tärkeänä, että vankiloihin siirtämisen jälkeen kyetään takaamaan yhteydenpitorajoitusten toteutuminen käytännössä. Tutkintavankien siirtämisen jälkeen saattaa ilmetä tarvetta myös tutkintavankien kuulusteluihin, jotka edellyttävät vankiloiden kuulustelutilojen saattamista asianmukaiseen kuntoon.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue pitää työryhmän arviota lainsäädäntömuutosten vaikutuksesta vankiloissa säilytettävien tutkintavankien määrään alhaisena. Jos lainsäädännöllisten muutosten vaikutus tutkintavankimäärään on noin vähäinen, voitaneen aiheellisesti kysyä ovatko tutkintavankeuslain ehdotetut muutokset se keino, jolla tosiasiaa voidaan vähentää tutkintavankien määrää poliisivankiloissa. Rikosseuraamusalue pitää

kin tärkeänä, että selvitetään, miten paljon ehdotetut lainsäädäntömuutokset tosiasiallisesti vähentäisivät poliisivankilassa säilytettävien tutkintavankien määrää.

Rikosseuraamusalueen mielestä tutkintavankien siirtäminen kahden viikon säilytysajan jälkeen tutkintavankilaan merkitsisi todennäköisesti sitä, että vankilassa niiden tutkintavankien määrä, joilla on yhteydenpitorajoituksia, lisääntyisi. Tältä osin on huomioitava, että tälläkin hetkellä yhteydenpitorajoitusten valvominen vaativaa ja osin mahdotonta suurissa ja täyttöasteeltaan korkeissa tutkintavankiloissa. Isoissa rikosasioissa ei ole poikkeuksellista, että tutkintavankeja joudutaan tutkinnan turvaamiseksi sijoittamaan muualle kuin poliisia ja käräjäpaikkaa lähelle oleviin tutkintavankiloihin. Oletettavasti poliisin tiloissa säilytettävien tutkintavankien siirtäminen tutkintavankilaan nykyistä aikaisemmin tulisi lisäämään tutkinnallisten tarkoitusten turvaamiseksi tutkintavankien sijoittamista muualle kuin poliisia ja käräjäpaikkaa lähinnä olevaan tutkintavankilaan, mikä puolestaan lisää kuljetustarpeita ja kustannuksia.

Suljettujen vankiloiden täyttöaste on yleisesti ottaen korkea. Osalla tutkintavankiloista on vaikea yliasutusongelma. Mikäli jatkossa tutkintavankien määrä lisääntyisi merkittävästi, kysymys ei ole enää pelkästään siitä, mihin tutkintavangit sijoitettaisiin ja tulisiko oikeusministeriön asetusta tutkintavankiloista mahdollisesti muuttaa vaan myös siitä, onko vankipaikkoja uudistusten myötä suljetuissa vankiloissa riittävästi. Sen vuoksi onkin ensiarvoisen tärkeää, että ennen lainsäädännöllisiä muutoksia selvitetään, mikä on lisääntyvien tutkintavankien määrä ja edellyttääkö lisääntyvä tutkintavankien määrä uusia vankipaikkoja.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue katsoo, että tutkintavankiloiden tutkintavankimäärän lisääntyminen ylipäättään ja nyt mahdollisen lainmuutoksen myötä tulee olemaan ongelma Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella, koska jo nyt tutkintavankilat ovat täynnä ja käyttöaste jatkuvasti yli 100 %. Työryhmä on arvioinut tutkintavankien määrän vankiloissa lisääntyvän lakimuutoksen myötä keskimäärin 20 – 35 vangilla päivässä. Länsi-Suomen rikos-seuraamusalue pitää arviota varsin pienenä, mutta siitä huolimatta nykyisillä resursseilla kohtuuttomana lisäkuormituksena vankiloille.

Rikosseuraamusalue pitää työryhmän ehdottamaa tutkintavangin poliisivankilassa vietettämän ajan lyhentämistä neljästä viikosta kahteen viikkoon pidettävänä kannatettavana asiana tutkintavankien olosuhteiden parantamiseksi.

Helsingin käräjäoikeus toteaa, että usein syynä pitkille poliisivankilassa säilytysajoille on se, ettei vankilassa voida turvata yhteydenpitorajoitusten valvontaa. Käräjäoikeus painottaakin toimenpiteitä tutkintavangin valvonnan tehostamiseksi tutkintavankiloissa siten, ettei esitutkinta vaarannu, vaikka tutkintavankien poliisivankiloissa säilyttämisen enimmäisaikaa laskettaisiin.

Helsingin syyttäjänviraston mielestä tutkintavankeja tutkintavankilaan nykyistä nopeammin sijoitettaessa tulee ottaa huomioon tutkintavankina olevalle määrätty yhteydenpidon rajoitukset sekä erillään pidon vaatimukset, jottei esitutkinta vaarannu. Tutkintavankien tutkintavankilaan sijoittamisessa on huomioitava myös näihin liittyvät turvallisuustekijät.

Helsingin poliisilaitos toteaa, että tutkintavangin poliisivankilassa säilyttämisen lähtökohtaisen enimmäisajan laskemisen osalta, että ehdotettu kahden viikon määräaika laajoissa, vaikeasti selvitettävissä rikosjutuissa ei ole riittävä. Pidempää säilytysaikaa poliisivankilassa puoltavat näissä jutuissa sekä rikostutkinnalliset että prosessiekonomiset syyt.

Itä-Uudenmaan poliisilaitos toteaa, että tutkintavangin poliisivankilassa säilyttämisaajan lyhentäminen vaikuttaa rikostutkinnan järjestämistapaan ja lisää muun muassa matkustuskustannuksia ja pidentää tutkinta-aikaa.

Pohjois-Karjalan poliisilaitoksen käsityksen mukaan ei ole tarvetta lyhentää neljän viikon aikaa, joka tutkintavanki voidaan säilyttää poliisivankilassa. Ajan lyhentäminen vaikeuttaisi huomattavasti tehokkaan esitutkinnan toimittamista ja saattaisi näin jopa pidentää tutkintavankeuden kokonaiskestoa.

Pohjois-Savon poliisilaitos katsoo, että jos tutkintavangin säilyttämistä poliisivankilassa nykyisen neljän viikon sijaan lyhennettäisiin kahteen viikkoon, erityisesti isojen rikossarjojen selvittäminen entisestään vaikeutuu.

Varsinais-Suomen poliisilaitos suhtautuu kriittisesti ehdotukseen, että tutkintavankien poliisivankilaan sijoittamisen aikaa rajoitettaisiin edelleen nykyisestään. Tähän ei tilastojenkaan mukaan ole suurta tarvetta ja nykyistä lyhyempi aika entisestään vaikeuttaisi tehokasta esitutkintaa. Se saattaisi myös nostaa pidättämisen kynnystä ja tämä johtaisi auttamatta myös selvitysprosenttien laskuun. Poliisilaitos ei katso myöskään ongelmalliseksi sitä, että tutkintavanki voisi itsekään vaikuttaa säilytyspäätökseen.

Vantaan vankila ei kannata poliisin tiloissa tapahtuvan säilyttämisaajan lyhentämistä kahteen viikkoon nykyisessä tilanteessa, jossa tutkintavankien määrä kasvaa ja tutkintavankiloissa on yliasutusta. Esityksestä seuraava kasvava tutkintavankien määrä vankilassa sekä lisääntyvät tutkinnalliset rajoitukset aiheuttavat liian suuren riskin sille, että esitutkinnan ja oikeudenkäynnin sotkemisvaara lisääntyy. Vantaan vankila ehdottaa, että valtakunnassa tarvitaan kokonaisvaltainen tutkintavankiohjelma, johon sisältyy sijoitusmääräysten ohella myös riittävä tilakapasiteetin turvaaminen – tarvittaessa lisärakentaminen, sekä suunnitelmat ja resurssit vankien toiminnallistamiseen.

Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että koska poliisivankilat eivät ole tilojen ja toimintojen vuoksi tarkoitettu pitkäaikaiseen asumiseen, niin työryhmän ehdotus tutkintavangin sijoittamisesta tavalliseen vankilaan nykyistä nopeammin on paikallaan. Päämääränä tulisi kuitenkin olla se, että tutkintavangit säilytettäisiin tuomioistuimen vangitsemispäätöksen jälkeen tutkintavankiloissa.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että tutkintavankien säilyttämisestä poliisin tiloissa tulee luopua CPT:n suositusten mukaisesti ja laatia pikaisesti yksityiskohtainen suunnitelma siitä, miten tämä toteutetaan. Myös siirtymävaiheen osalta tulee noudattaa CPT:n suosituksia. Asianajajaliitto ei näin ollen pidä riittävänä sitä, että tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:ää muutetaan lyhentämällä siinä mainittu enimmäissäilytysaika kahteen viikkoon. Siirtymävaiheen toimenpiteenä tutkintavankeuden enimmäiskeston lyhentäminen poliisin tiloissa on kuitenkin parempi vaihtoehto kuin sen pitäminen nykyisellään. Poliis-

si-vankilasäilytykselle tulisi myös säätää ehdoton enimmäiskesto. Yhdymme työryhmän käsitykseen siitä, ettei vangin oma pyyntö saisi olla peruste sijoituksen jatkamiselle poliisivankilassa.

Vankilavirkailijain Liitto katsoo, että tutkintavankien säilyttämisessä poliisivankiloissa nykyinen neljän viikon jakso on tutkinnan ym. syiden kannalta perusteltu. Liitto toteaa myös, että uusissa tai peruskorjatuissa vankiloissa vankien erillään pitäminen on mahdollista, mutta kuljetuksissa vankeja ei käytännössä voida pitää erillään.

Vankilavirkailijain Liitto pitää sinällään hyvänä tavoitetta arvioida tutkintavankien sijoittaminen vankiloihin kokonaisuudessaan uudelleen siten, että yliasutusta tietyissä vankiloissa voidaan purkaa. Kuitenkin jo nyt useissa tutkintavankilana toimivissa vankiloissa on yliasutusta. Jos tutkintavankien sijoittamista vankiloihin edelleen nopeutettaisiin, näyttäisi edessä olevan yliasutuksen kasvaminen em. vankiloissa. Tätä ei voi pitää hyväksyttävänä tilanteena.

3.4 Esitutkintavastuun ja säilytysvastuun erottaminen

11. Työryhmä toteaa, että Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi toimivan komitean (CPT) vaatimus esitutkintavastuun ja säilytysvastuun erottelusta täytyy toteuttaa tutkintavangin oikeuksien turvaamiseksi. Työryhmä ehdottaa, että Poliisihallitus antaa poliisivankiloille yhtenäiset ohjeet siitä, mistä asioista lainsäädännön mukaan päättää säilytyksestä vastaava virkamies ja mistä asioista tutkinnasta vastaava virkamies.
12. Työryhmä ehdottaa, että Poliisihallitus laatii CPT:n suositusten mukaiset yhtenäiset ohjeet tutkintavankien päiväjärjestyksestä ja huolehtii siitä, että käytännöt poliisivankiloissa uudistetaan ohjeistuksen mukaisesti. Lisäksi Poliisihallituksen tulee varmistaa, että henkilöstölle tarjotaan riittävä koulutus.
13. Työryhmä pitää tärkeänä, että oikeus avustajan käyttämiseen tulee sallia ennen virallisen kuulustelun alkua. Vapautensa menettäneelle tulee ilmoittaa hänen oikeuksistaan kirjallisesti ja hänen ymmärtämällään kielellä. Myös tiedot laitoksen päiväjärjestyksestä tulee antaa vangitulle kirjallisena.

Helsingin syyttäjänviraston mielestä esitutkintavastuu ja säilytysvastuu täytyy erotella toisistaan. Vaikka mitään tosiasiallisia ongelmia ei esiintyisikään, järjestelmän täytyy olla uskottava ja näyttää siltä myös ulospäin. Tutkintavankien sekä heidän avustajiensa ja puolustajiensa tapaamiset tulee järjestää asianmukaisella tavalla. Oikeus käyttää avustajaa tulee turvata niin varhaisessa vaiheessa kuin mahdollista.

Pohjois-Karjalan poliisilaitoksen mielestä tutkintavankeuden asianmukaisuuden takaamiseksi tutkintavangin säilytyksestä vastaavan virkamiehen ja esitutkinnasta vastaavan virkamiehen on oltava eri henkilö. Tällainen järjestely voidaankin toteuttaa nopeasti. Poliisilaitoksille tulisi laatia ja vahvistaa yhtenäinen valtakunnallinen määräys poliisivankiloiden ohjesäännöksi.

Varsinais-Suomen poliisilaitoksen näkemyksen mukaan lailla poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta, tutkintavankeuslailla ja annetuilla asetuksilla ja ohjeilla on saatu riittävän selkeästi määriteltyä vastuu kysymykset eri virkamiesten välillä.

Kriminaalihuollon tukisäätiö toteaa, että esitutkinnan tulee olla riippumatonta ja myös näyttää riippumattomalta. Rikosta tutkivan viranomaisen ei tulisi päättää rikoksesta epäillyn säilyttämisestä eikä tehdä päätöksiä hänen oikeuksistaan. Voimassa oleva esitutkintalainsäädäntö kieltää yksiselitteisesti kaikenlaisen painostamisen. Selkeä työnjako vähentäisi mahdollisen painostuksen vaaraa. Poliisihallinnon tulisi antaa selkeät ja yhtenäiset ohjeet kummankin virkamiehen toimivaltuuksista. Lisäksi mietinnöstä puuttuu pohdinta siitä, miten nopeasti vangitun läheiset saavat tiedon siitä, että omainen on tutkintavankeudessa. Asiaan liittyy läheisten näkökulmasta tärkeitä kysymyksiä ja kehittämistarpeita, joita olisi ollut syytä tarkastella.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy työryhmän näkemykseen siitä, että CPT:n vaatimus esitutkinta- ja säilytysvastuun erottelusta täytyy toteuttaa. Myös voimassaoleva lainsäädäntömme edellyttää sitä (ks. putkalain 7 luvun 9 §). Nykyinen järjestely perustuu ennen kaikkea poliisin omaksumaan käytäntöön ja poliisivankiloiden järjestyssääntöihin. Yhdymme myös työryhmän näkemykseen siitä, että Poliisihallituksen tulisi antaa poliisille asiaa koskevat ohjeet. On toivottavaa, että ohjeita valmisteltaessa kuullaan myös asianajajia. Järjestelmän tulisi olla sellainen, ettei edes epäilystä tutkintavankien eriarvoisesta kohtelusta voisi syntyä. Tutkinnan erottaminen säilöissäpidosta ja siten myös vapautensa menettäneen henkilön yhteydenpidosta avustajaansa olisi myös tutkintaa suorittavan poliisin oikeusturvan mukaista.

Suomen Asianajajaliitto pitää tärkeänä, että työryhmän ehdotusta vapautensa menettäneen oikeuksista ja niistä ilmoittamisesta noudatetaan, mutta korostaa, että vapautensa menettäneelle tulee taata oikeus avustajaan heti vapauden menetyksen alettua. Kirjallisessa ilmoituksessa oikeuksista tulee olla nimen-omainen maininta siitä, että pidätetyllä on oikeus vapaasti valitsemaansa avustajaan (oikeus olla yhteydessä, tavata ja neuvotella) heti vapaudenmenetyksen tapahduttua ja aina ennen kuulusteluaan. Siinä tulee olla muun ohella nimenomainen maininta siitä, että vapautensa menettäneellä on oikeus pysyä vaiti ja tätä oikeutta voi käyttää myös siten, että pysyy vaiti kunnes on saanut keskustella avustajan kanssa. Kirjallisesta ilmoituksesta tulee selvitä, että tutkintavangilla on ehdoton oikeus olla puhelimitse yhteydessä avustajaansa ja tavata häntä luottamukSELLISESTI. Ilmoituksessa tulisi olla tieto myös siitä, miten henkilö voi näitä oikeuksiaan käyttää.

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry ei pidä nykyistä tapaa järjestää tutkinta- ja säilytysvastuu ongelmallisena.

3.5 Tutkintavankien terveydenhuollon turvaaminen

14. Työryhmä esittää, että poliisilaitokset ryhtyvät yhteistyössä paikallisten terveydenhuoltoviranomaisten kanssa toimenpiteisiin terveydenhuollon järjestämiseksi siten, että terveydenhuollon palvelut ovat tutkintavankien saatavilla kaikissa poliisivankiloissa.
15. Työryhmä esittää, että niin vankiloissa kuin poliisivankiloissa pyritään siihen, että tutkintavangille tarjotaan tarvittaessa tilaisuus päästä terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolle mahdollisimman nopeasti.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos pitää tärkeänä yhteistyön tekemistä terveydenhuoltoviranomaisten kanssa, jotta lääkärin vastaanotolle pääseminen helpottuisi nykyisestä. Tutkintavankien terveydentilan tarkistamisen pitäisi kuulua terveydenhoitohenkilökunnan rutiineihin.

Pohjois-Karjalan poliisilaitoksen mielestä poliisivankilassa säilytettävälle tutkintavangille on taattava päivittäin mahdollisuus tavata sairaanhoitaja. Tarvittaessa tutkintavangin on päästävä viipymättä lääkärintarkastukseen ja lääkärin hoitoon.

Varsinais-Suomen poliisilaitos pitää myös tärkeänä, että yhteistyö terveysterviranomaisten kanssa on järjestetty toimivaksi ja tältä osin poliisilaitoksella on sovittu erilaisista toimintamalleista.

Kriminaalihuollon tukisäätiö katsoo, että ehdotukset edistävät normaalisuusperiaatteen toteutumista tutkintavankien terveydenhuollossa.

Suomen Asianajajaliitto kannattaa työryhmän esitystä siitä, että poliisilaitokset ryhtyvät yhteistyöhön paikallisten terveydenhuoltoviranomaisten kanssa terveydenhuollon järjestämiseksi, ja siitä, että niin vankiloissa kuin poliisivankiloissa taataan tarvittaessa nopea pääsy terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolle.

Tutkintavangilla tulee kuitenkin olla oikeus niin halutessaan käyttää vapaasti valitsemaansa lääkäriä ainakin omalla kustannuksellaan niin ensimmäisessä terveystarkastuksessa kuin sen jälkeisissä terveydenhuollon palveluissa. Myös CPT on kehottanut Suomea ryhtymään toimiin, jotta henkilön oikeus valita oma lääkäriensä vapauden menettämishetken alkamisesta lähtien toteutuisi.

3.6 Tutkintavankien toimintamahdollisuuksien parantaminen

16. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankien toimintamahdollisuuksia ja toimintaohjelmia tulee lisätä vankiloissa. Tulosohejauksessa painotetaan tutkintavankien mahdollisuutta sellin ulkopuolisiin toimintoihin osallistumiseen. Tätä voidaan edistää myös siten, että rangaistusajan suunnittelu aloitetaan jo tutkintavankeusaikana.
17. Työryhmä ehdottaa, että selvitetään, tulisiko poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia täsmentää tutkintavankien kohtelun saattamiseksi yhdenmukaiseksi sekä vankiloissa että poliisivankiloissa. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota toimintojen järjestämistä koskevaan sääntelyyn.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue katsoo, ettei tutkintavankien toimintojen lisääminen ole ongelmatonta, mutta siihen pitäisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä.

Varsinais-Suomen poliisilaitos toteaa, että nykyisellä vartiointihenkilöstöllä ei ole mahdollisuuksia lisätä tutkintavankien virikkeellistä toimintaa. Jos tätä toimintaa halutaan lisätä, tulisi siihen eri rahoituksella palkata toimintaan koulutettua henkilöstöä.

Turun vankila tuo esiin ongelmia, joita liittyy tutkintavankien osallistumiseen toimintaohjelmiin. Riski- ja tarvearvion puute, tutkintavankeuden ennakoimaton kesto, toimintaohjelmien järjestämisen resurssit ja rajoitetut osallistujamäärät on huomioitava lisättäessä tutkintavankien osallistumista toimintaohjelmiin.

Kriminaalihuollon tukisäätiön mielestä tutkintavankien toimintoihin osallistumisen mahdollisuuksia ja toimintaohjelmia tulee lisätä sekä poliisivankiloissa että tutkintavankiloissa. Myös työryhmän ehdotus rangaistusajan suunnittelun aloittamisesta jo tutkintavankeusaikana saattaisi olla tarkoituksenmukaista.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että mahdollisimman nopeasti on saatettava voimaan lainsäädäntö, joka edellyttää tutkintavankien yhdenmukaista kohtelua ja takaa heille samat oikeudet riippumatta siitä, missä heitä säilytetään.

Työryhmä on todennut, että tutkintavankien vapaa-ajan käyttöön ja toimintamuotoihin liittyvissä kysymyksissä on selkeä ero vankiloiden ja poliisilaitosten välillä. Työryhmän mukaan (s.35) poliisin tiloissa tutkintavangeilla on yleisesti ainoastaan mahdollisuus katsoa televisiota, kuunnella radiota tai lukea lehtiä ja kirjoja omassa sellissään. Myös tätä koskevat kansainväliset suositukset on todettu työryhmän mietinnössä (esim. s.54–55). Todellisuudessa mahdollisuutta television katseluun ja radion kuuntelemiseen poliisivankilassa ei ole, ellei selleissä ole pistorasiaa. Kuten työryhmä on todennut (s.60–61), useimmissa poliisivankiloissa selleissä ei ole pistorasiaa. Tutkintavankien olosuhteita poliisivankiloissa on näin mahdollista kohentaa olennaisella tavalla ja vähäisillä kustannuksilla nopeassa aikataulussa asentamalla jokaiseen putkaselliin sähköpistorasia.

Vankilavirkailijain liitto katsoo, että tutkintavankien toimintamahdollisuuksien ja toimintaohjelmien lisääminen vankiloissa toisi lisävelvoitteita vankiloille mikä edellyttäisi myös resurssien lisäämistä.

3.7 Tutkintavankien yhteydenpitorajoitukset

18. Työryhmä ehdottaa, että yhteydenpitorajoitusten valvontaa kehitetään poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyönä. Lisäksi työryhmä ehdottaa, että poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmiä kehitetään nykyistä yhtenäisemmiksi siten, että vankien sijoitteluun liittyvät turvallisuustekijät ja mahdolliset yhteydenpitorajoitukset pystytään ottamaan huomioon tutkintavankeuden toimeenpanossa ja tieto on saatavilla sähköisessä muodossa.
19. Työryhmä ehdottaa, että arvioidaan poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen rekistereitä koskevien säännösten muutostarpeet siten, että yhteydenpitorajoituksia valvovien virkamiesten on mahdollista saada rekistereistä valvonnan kannalta tarvittavat tiedot esteettömästi ja ajantasaisina.
20. Työryhmä ehdottaa, että poliisin tietojärjestelmiin tehtäisiin tarvittavat muutokset siten, että ohjeistukset eri perusteiden poliisin tiloissa säilytettävistä tulisivat automaattisesti esiin, kun kiinnioton peruste kirjataan tietojärjestelmään. Työryhmän mielestä myös henkilöstön koulutusta on syytä lisätä.
21. Työryhmä ehdottaa, että tutkintavankeuteen ja yhteydenpitorajoituksiin liittyviä tilastollisia ongelmia ja niiden syitä selvitetään perusteellisesti. Samalla pyritään löytämään ratkaisuja, joilla tilastojen oikeellisuutta ja käyttökelpoisuutta parannetaan nykyisestä. Selvitys voitaisiin toteuttaa joko osana edellä mainittua tutkintavankeuden vaihtoehtoja koskevaa selvitystä taikka itsenäisenä selvitystyönä.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto toteaa, että poliisin, syyttäjien, tuomioistuinten ja täytäntöönpanon tietojärjestelmien yhtenäistämiseksi oikeusministeriö on asettanut hankkeen aineistopankin luomisesta. Työryhmä on aloittanut työnsä vuoden 2010 lopulla ja väliraportti valmistuu kevään 2011 aikana. Tuomioistuinten määräämien yhteydenpitorajoitusten määräästä ei ole saatavissa tilastotietoa. Asiaa on tarkasteltu viimeksi rikostuomiosovelluksen kehittämisen yhteydessä ja yhteydenpitorajoitusten tilastoinnin toteuttamista on tässä hankkeessa pidetty liian kalliina. Tilastoinnin tarve tulee tarkasteltavaksi seuraavan kerran aineistopankkihankkeen yhteydessä.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos kiinnittää huomiota yhteydenpitorajoitusten käyttämiin. Vapautensa menettänyt henkilö voi nykyisin joutua olemaan päiväkausia yksinään sellissä. Tutkimusten perusteella tiedetään, että tällainen kokemus voi muodostua rikoksesta epäillylle erityisen kuormittavaksi. Oikeudellisesta näkökulmasta haitallista on se,

että tutkintavangin tosiasialliset mahdollisuudet valmistella puolustustaan ovat rajoitetummat kuin vapaalta jalalta vastaavan henkilön. Yhteydenpitorajoitusten käyttöä, niiden sisältöä ja kestoja pitäisikin arvioida kriittisesti. Erityisen tärkeää olisi myös huolehtia siitä, että rajoituksista luovutaan välittömästi, kun erilläänpidon tarve on poistunut.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos katsoo myös, että tutkintavankien määrästä, tutkintavankeuden kokonaiskestosta ja yhteydenpitorajoitusten käyttämisestä tulisi olla saatavilla julkaistua tilastotietoa.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön mielestä työryhmän ehdotukset yhteydenpitorajoitusten valvonnan ja erillään pidolle asettamien vaatimusten kehittämisen osalta ovat kannatettavia ja ne tulisi ottaa huomioon vankiloita rakennettaessa ja peruskorjattaessa, sekä tietojärjestelmiä kehitettäessä, kuten ehdotuksessa on mainittu.

Valtakunnansyyttäjänvirasto kannattaa jatkuvaa käytäntöjen yhtenäistämistä ohjeistuksen, koulutuksen ja tietojärjestelmien tuen avulla.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue kannattaa ehdotusta poliisin rekisteriin pääsemisestä, koska tällöin rajoitteen tarkempi sisältö ja päättymisen olisi vankilassa helposti tarkastettavissa ja otettavissa huomioon yhteydenpitorajoitteen valvonnassa.

Länsi-Suomen rikosseuraamusalue toteaa, että kuulustelutilojen järjestäminen, toimintatapojen kehittäminen, mahdollisten yhteisten tietojärjestelmien käyttö, tutkintavankien erillään pitäminen sekä yhteydenpitorajoitteiden parempi valvonta ja tiedostaminen vaativat vielä paljon työtä, jotta tutkinta-vankeudesta saadaan se irti mitä sillä haetaankin. Rikosseuraamusalue näkee kuitenkin tähän olevan olemassa jo hyvä pohja, josta alkaa kehittää järjestelmää.

Varsinais-Suomen poliisilaitos toteaa, että menettelytapoja on yhteen sovitettu Rikosseuraamusviraston, oikeuslaitoksen poliisilaitoksen edustajan välisissä palavereissa eikä siltä osin ole merkittäviä muutostarpeita.

Kriminaalihuollon tukisäätiö toteaa, että tilastointia olisi kehitettävä yhteydenpitorajoitusten käytöstä, niiden tarkemmasta sisällöstä ja kestoista. Poliisin tietojärjestelmiä tulee kehittää erityisesti kiinnioton perusteiden ja rajoitusten osalta vankeinhoitolaitoksen tietojärjestelmiin soveltuviksi. Tällöin turvataisiin saumaton tiedonkulku tutkintavangin siirtyessä poliisivankilasta tutkintavankilaan.

Vankilavirkailijain liitto katsoo, että poliisin ja Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmien kehittämiseksi on olemassa selkeä tarve tiedonsiirron ja kulun näkökulmasta. Yhteydenpitorajoituksia koskeva, nyt puutteellinen tiedonkulku voitaisiin myös tätä kautta saada ajan tasalle.

3.8 Videoneuvottelulaitteiden käyttö

22. Työryhmä ehdottaa, että videoneuvottelulaitteet hankitaan jokaiseen poliisivankilaan ja vankilaan ja niiden käyttöä vangitsemisasiossa lisätään. Videoneuvottelulaitteiden käytön tulisi olla ensisijaista vangitsemisesta ja yhteydenpitorajoituksista päätettäessä.
23. Työryhmä ehdottaa, että selvitettäisiin mahdollisuutta laajentaa videoneuvottelulaitteiden käyttöalaa sellaisten rikosasioiden oikeuskäsittelyyn, joissa tutkintavanki tai vanki on vastaajana.

Valtiovarainministeriö kannattaa ehdotuksia.

Oikeusministeriön oikeushallinto-osasto toteaa, että videoneuvottelulaitteiden käyttämisestä keskustellaan tuomioistuinten edustajien kanssa tulosneuvotteluissa sekä eräissä hallinnonalan yhteisissä tilaisuuksissa ja siihen rohkaistaan.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalue suhtautuu myönteisesti videoneuvottelulaitteiden käyttämiseen ja rikosprosessia koskevan lainsäädännön muuttamiseen siten, että käyttömahdollisuudet lisääntyivät. Videoneuvottelulaitteiden käyttäminen on erityisesti pitkällä aikavälillä omiaan vähentämään niin poliisin toimesta kuin vankiloiden toimestakin suoritettavien kuljetusten määriä, jolloin vapautuvia henkilökuntaresursseja on mahdollista suunnata varsinaisiin ydintehtäviin.

Helsingin käräjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta siitä, että videoneuvottelulaitteet hankittaisiin jokaiseen poliisivankilaan ja vankilaan ja että niiden käyttöä vangitsemisasiossa lisättäisiin. Videoneuvottelulaitteiden käytön tulisi olla ensisijaista vangitsemisesta ja yhteydenpitorajoituksista päätettäessä. On myös paikallaan selvittää mahdollisuutta laajentaa videoneuvottelulaitteiden käyttöalaa sellaisten rikosasioiden käsittelyyn oikeudessa, joissa tutkintavanki tai vanki on vastaajana.

Oulun käräjäoikeudella on pääasiassa hyviä kokemuksia videoneuvotteluyhteyden välityksellä pidetyistä pakkokeinoistunnoista. Käräjäoikeus suhtautuu varauksella ajatukseen, että pääkäsittelyitä ryhdyttäisiin järjestämään ns. vangitun jutuissa videoyhteyden välityksellä.

Helsingin syyttäjänvirasto toteaa, että videoneuvotteluyhteyksiä tulee hyödyntää täysimittaisesti, minkä vuoksi ne on hankittava jokaiseen poliisivankilaan ja tutkintavankilaan. Tämä vähentää kuljetuksiin sidotun henkilökunnan määrää, alentaa kustannuksia ja lisää turvallisuutta. Samoista syistä olisi ryhdyttävä lainsäädäntömuutoksiin, joilla menettely voidaan toteuttaa vastaajan osalta vähäisissä rikosasioissa.

Helsingin poliisilaitos painottaa videoneuvottelulaitteiden hankinnan ja niiden käyttöalueen laajentamisen merkitystä. Näillä toimenpiteillä on mahdollisuus vapauttaa henkilöstöresursseja muihin tarpeellisiin tehtäviin.

Varsinais-Suomen poliisilaitos on työryhmän kanssa yhtä mieltä siitä, että videoyhteyksien käyttöä ja käyttömahdollisuuksia tulee lisätä turhien kuljetusten välttämiseksi. Toisaalta nähdään tarpeelliseksi muutenkin tarkentaa kuljetusvastuita.

Turun vankila toteaa, että videoneuvottelulaitteiden käyttömahdollisuuksien lisääminen vähäisten rikosasioiden osalta säästäisi selvästi aikaa ja henkilöstöresursseja.

Vantaan vankila lausuu, että video-oikeudenkäyntien määrä on saatu nousemaan huomattavasti, koska vankilasta on oltu aktiivisesti yhteydessä tuomioistuimiin niiden järjestämiseksi. Käytäntöä voidaan kuitenkin lisätä tavalla, jota työryhmä ehdottaa.

Kriminaalihuollon tukisäätiön mielestä videoneuvottelujen mahdollisuuksia tulisi lisätä. Tällöin vankien kuljettaminen esimerkiksi tuomioistuimiin vähenisi. Lisäksi tutkintavankilassa olevien vankien osalta oikeuden istuntoja voitaisiin järjestää enemmän vankiloissa.

Suomen Asianajajaliitto on eri mieltä työryhmän mietintöön sisältyvistä suosituksista, joiden mukaan oikeuskäsittelyissä, joissa päätetään vangitsemisesta ja yhteydenpitorajoituksista, ja rikosasioiden pääkäsittelyissä, laajennettaisiin tai pidettäisiin ensisijaisena videoneuvottelulaitteiden käyttöä, kun vastaajana on tutkintavanki tai vanki. Syytetyn oikeusturva edellyttää, että hänellä on ns. pääsy tuomarin eteen ja täysimääräinen oikeus osallistua häntä koskevien asioiden päätöksentekoon ilman, että tutkinta-vankeudesta johtuu sille rajoituksia.

Vangitsemis- ja yhteydenpitorajoituksia koskevia asioissa tulee taata tutkintavangin pääsy oikeuteen. Näissä asioissa videoneuvotteluyhteyden käyttöä voidaan ehkä ajatella laajennettavan niissä tapauksissa, joissa syytetty jää mieluummin vankilaan kuin lähtee oikeuteen ja avustaja pitää sitä tarkoituksenmukaisena. Poliisivankiloissa olevien tutkintavankien osalta videoneuvotteluyhteyttä ei tulisi käyttää edes vangitsemisesta ja yhteydenpitorajoituksista päätettäessä. Tällaisiin yhteyksiin poliisivankiloihin ei tule myöskään investoida ottaen huomioon, että tutkintavankeja ei tulisi säilyttää poliisivankiloissa.

Pääkäsittelyssä videoneuvotteluyhteyttä ei tule ottaa käyttöön eikä missään tapauksessa syytetyn tahdon vastaisesti. Se loukkaisi syytetyn oikeusturvaa.

Suomen poliisijärjestöjen liitto toteaa, että tutkintavankeuteen liittyvät istunnot tulisi jatkossa hoitaa videoneuvotteluyhteyksin aina kuin se vain olisi mahdollista.

3.9 Työryhmän muut ehdotukset

24. Työryhmä pitää meneillään olevia toimenpiteitä rikosprosessin keston lyhentämiseksi tarpeellisina. Esimerkiksi esitutinnan rajoittamista, rikosasioiden käsittelyn keskittämistä ja prosessisuunnittelua kehitettäessä vangitsemiseen liittyvät seikat tulisi ottaa yhtenä tekijänä huomioon. Erityisesti ulkomaalaisten vangittujen rikosasioita varten voitaisiin arvioida joudutetun käsittelyn käyttöönottamista.
25. Työryhmä ehdottaa, että syyttäjille, tuomareille, poliiseille ja rikosseuraamusalan henkilökunnalle järjestetään koulutusta uudistuksista.

Poliisiammattikorkeakoulu on arvioinut työryhmän esitystä uudistuksia koskevan koulutuksen järjestämisestä poliiseille. Poliisiammattikorkeakoulussa annettava virkatutkintokoulutus sisältää poliisia koskevaa lainsäädäntöä ja hallinnollisia määräyksiä, joita koskevan opetuksen ajantasaisuutta seurataan jatkuvasti ja mahdolliset muutokset päivitetään nopeasti opetussisältöihin.

Poliisiammattikorkeakoulussa annettavan virkatutkintokoulutuksen avulla ei ole kuitenkaan mahdollista huolehtia jo työelämässä mukana olevien poliisimiesten tietojen pitämisestä ajan tasalla, vaan tämä tulisi toteuttaa ensisijaisesti poliisiyksiköissä annettavana työpaikkakoulutuksena. Merkittävien lainsäädäntöuudistusten yhteydessä on keskitetysti koulutettu työpaikkakouluttajia ja valmistettu opetusmateriaalia. Tämä toimintatapa on käytettävissä myös työryhmän ehdotuksen toteuttamisessa. Vaihtoehtoisesti koulutus voidaan toteuttaa verkkokoulutuksena.

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että nyt valmisteltavana olevat toimenpiteet rikosprosessin keston lyhentämiseksi ovat tarpeellisia erityisesti vapautensa menettäneiden asioita käsiteltäessä. Ulkomaalaisten vangittujen rikosasioita varten on tarpeen työryhmän esittämän tavoin arvioida nopeutetun käsittelyn käyttöönottamista.

Suomen poliisijärjestöjen liitto toteaa, että esitutkintaprosessia tehostamalla on varmasti mahdollista lyhentää tutkintavankeusaikoja. Tämä vaatii koko prosessin sekä siihen osallistuvien viranomaisten – poliisi, syyttäjä ja tuomioistuimien - toimintojen tarkastelua. Rikosprosessissa työskentelevien viranomaisten resurssit tulee turvata nykyistä paremmin.

4 Yhteenveto

Yleisesti lausunnoissa pidettiin työryhmän ehdottamia toimenpiteitä kannatettavina ja niiden toteuttamista kiirehdittiin useissa lausunnoissa. Erityisesti poliisivankiloiden ja vankiloiden kunnostamista kannatettiin laajasti. Tosin valtiovarainministeriö ilmoitti kantanaan, että rahoitus kunnostamiseen on järjestettävä sisäasiainministeriön ja oikeusministeriön hallinnonalojen määrärahakehysten puitteissa.

Työryhmän ehdotusta tutkintavankeuden vaihtoehtojen selvittämisestä pidettiin myös kannatettavana. Joissakin lausunnoissa muistutettiin kuitenkin, että tutkintavankeuden vaihtoehdot eivät sovellu kaikkiin tilanteisiin, eikä vaihtoehtoisten pakkokeinojen käyttö saa vaarantaa esitutkintaa ja oikeudenkäyntiä.

Työryhmän ehdotus tutkintavankeuslain muuttamiseksi niin, että poliisivankilassa säilyttämisen enimmäisaikaa laskettaisiin nykyisestä neljästä viikosta kahteen viikkoon, herätti sekä kannatusta että vastustusta. Muun muassa eduskunnan oikeusasiamies piti muutosta välttämättömänä ja totesi, että pyrkimyksenä pitäisi olla, ettei tutkintavankeja säilytetä lainkaan poliisivankiloissa. Sen sijaan useat poliisilaitokset ja vankilat vastustivat ehdotusta, koska katsoivat, että se vaarantaisi esitutkintaa, lisäisi sen kustannuksia ja pahentaisi vankiloiden ylläpidosta.

Työryhmän ehdotuksia tutkintavastuun ja säilytysvastuun erottamisen selkeyttämiseksi kannatettiin useissa lausunnoissa. Myös työryhmän ehdotuksia tutkintavankien terveydenhuollon ja toimintamahdollisuuksien parantamisesta kannatettiin. Joissakin lausunnoissa tosin kiinnitettiin huomiota siihen, ettei näitä toimenpiteitä voida toteuttaa nykyisillä resursseilla. Myös yhteydenpitorajoitusten valvontaan ja tilastointiin liittyviä toimenpiteitä kannatettiin joissakin lausunnoissa.

Työryhmän ehdotuksia videoneuvottelulaitteiden käytön lisäämisestä pakkokeinoistunnoissa ja laajentamisesta myös lievien rikosten pääkäsittelyihin pidettiin valtaosassa lausunnoista hyvinä, koska siten voitaisiin vähentää kuljetuksia. Suomen Asianajajaliitto vastusti ehdotuksia, koska sen mielestä ne vaarantaisivat epäillyn oikeusturvaa.

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-148-7 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi